

Tribina

Politika posle izborne smrti

VREME

Dodatak nedeljnika VREME br. 1642 od 23. juna 2022.

Na tribini nedeljnika “Vreme”, održanoj 15. juna u Nišu, u Media i reform centru, u razgovoru sa govornicima i publikom pokušali smo da dođemo do odgovora na pitanje da li su opozicija i politička alternativa u Srbiji doživele izborni i postizborni poraz posle kojeg se teško može oporaviti.

Da li Srbija uopšte ima kapaciteta da postane deo zajednice demokratskih zemalja? Ako ima, gde se taj kapacitet nalazi?

Šta donosi vreme koje je pred nama?

Na tribini su govorili urednik kulture i kolumnista “Vremena” **Teofil Pančić**, sociolog i univerzitetski profesor u penziji **Đokica Jovanović**, predsednik Pokreta slobodnih građana **Pavle Grbović** i novinarka “Danasa” **Zorica Miladinović**.

Moderator je bio novinar “Vremena” Nedin Sejdinović.

“Vreme” zahvaljuje Media i reform centru Niš na podršci u organizaciji debate.





U nedelju 3. aprila uveče, posle saopštavanja rezultata predsedničkih, parlamentarnih i beogradskih izbora, a posebno nakon nespretnih poteza opozicionih stranaka u postizbornim danima, stekao se i opstao utisak da je u Srbiji politika definitivno smrvljena i da je nestala svaka nada da država i društvo mogu da se promene. Negde je iscurila i energija protesta koja je donedavno kuljala ulicama velikih gradova, a opozicija koja se u prethodnom periodu posle dugo godina počela obnavljati i konsolidovati začutala je, i kao da nema nijedan odgovor na međunarodne, regionalne i unutrašnje izazove. Društvo i alternativu dodatno komatoznima čini politika odugovlačenja, odnosno politika mrcvarenja koju vlast dosledno sprovodi godinama, uz prateću hipnotičku kontrolu medija, pravosuđa i drugih institucija.

NEDIM SEJDINOVIĆ: Pozdravljam vas u ime nedeljnika “Vreme”, koji ovim događajem započinje seriju tribina po gradovima Srbije, na kojima ćemo razgovarati o političkoj i društvenoj atmosferi nakon izbora održanih 3. aprila ove godine.

U samoj najavi događaja političku scenu Srbije nakon izbora oslikali smo kao prilično depresivnu, pa je depresivan i naslov naše tribine. Mislimo da je vreme da započnemo ozbiljnu analizu onoga što nam se desilo, pa i onoga što nam se nije desilo. Da li je Srbija odista doživela izbornu smrt? Da li je opozicija na dan izbora ili u danima posle njih doživela “kliničku smrt”, ili nije? Ima li nade za nju, ima li nade za nas? Ima li Srbija kapaciteta da se promeni i postane deo zajednice demokratskih država, ili će se još dugo okretati u autokratskom krugu beznađa i bespuća?

Naš sagovornik Teofil Pančić u jednoj postizbornoj kolumni takođe je veoma lošim bojama oslikao društvenu i političku scenu Srbije. Čitaocima se, da parafraziramo, obratio, na kraju, rečenicom da su sve ono što su doneli izbori loše vesti, ali da će ih obavestiti ukoliko u međuvremenu bude i nekih dobrih vesti. Pa, Teofile, da li ima nekih dobrih vesti?

TEOFIL PANČIĆ: Jedina dobra vest je u tome što će u sutrašnjem “Vremenu” izaći moj tekst na dve strane, a ovaj koji spominješ bio je na jednoj. U novom tekstu sve je obojeno još tamnijim bojama. Dakle, kako vreme prolazi, čini mi se da stvari idu samo na gore. Ne znam šta bih naveo kao razlog za optimizam, a ne znam ni da li ima potrebe da ovde govorim u kategorijama optimizma i pesimizma.

Naslov tribine me je podsetio na izbore, jer sam ja na njih zapravo već zaboravio. Toliko su se davno desili, a nije prošlo ni tri meseca. Čini se da je izbore pregazilo sve ono što se dešavalo i u Srbiji i izvan nje, te da ih je, na kraju krajeva, pregazio i njihov vlastiti ishod. Jer, ishod je značio zapravo jednu vrstu kontinuiteta i loše beskonačnosti. U tom smislu, pošto oni nisu označili nikakvu prekretnicu, njihov domašaj je krajnje relativizovan. Činjenica je da

nije promenjena vlast u Srbiji, pa čak ni u Beogradu, čemu su se mnogi nadali kao nekoj vrsti početka šireg procesa promena. Po svojoj prilici, nije se desilo ni to da će Vučić i SNS morati da uđu u neku vrstu političkih paktova sa delom tzv. proevropske opozicije. Pogledajte konstituisanje Skupštine Grada Beograda. Za njenog predsednika je izabran čovek koji je to bio i do sada, godinama. I to oslikava i simbolizuje kontinuitet. U tom smislu, ne verujem da će biti bitno drugačije ni kada se bude pravila vlast na državnom nivou. Ukratko, ako termin “izborna smrt” ima nekog smisla – onda ga ima zbog toga što 3. aprila ništa nije oživelo, kao što ništa nije ni umrlo.

Moj dojam je da je zapravo Srbija još dublje uronila u stanje tzv. otete države. Dakle, država je uzurpirana od malobrojne kamarile na čelu sa jednim čovekom. To više nije ni vladavina jedne partije. Jer, ta partija ne postoji kao neki istinski politički, a kamoli ideološki subjekt. Ona u osnovi ne odlučuje ni o čemu. Posедуje sve ideologije ovog sveta, istovremeno ne posedujući nijednu. Ona je, kad treba, šešeljvska, a kad treba – proevropska. Zapravo, to su sve tehnike održavanja jedne te iste situacije, večite vlasti kao zaklona za potpuno razobručeno bahaćenje i bogaćenje uske grupe ljudi.

U Srbiji je deset godina na delu postepeno ubijanje ne samo opozicije, kritičkih glasova, slobodnih medija nego i politike kao takve. O tome smo već govorili. Da biste imali politiku i političku scenu – morate da imate neke bitne i suštinske, a ne samo formalne elemente demokratije. Ako u državi nemate elemente demokratije, pluralizma, ravnopravnog pristupa medijima koji dobacuju do većine stanovništva, ako nemate situaciju da se vlast ili, bolje rečeno, politička klasa boji medija i kritičkih glasova šire javnosti generalno, onda vi nemate ni političku scenu. Mi smo i pre 3. aprila bili, a posle 3. aprila smo ostali društvo u kojem vlast nema razloga za strah. Želeo bih da zaključim: ne znam da li je Srbija doživela izbornu smrt, ali mislim da jeste – izbornu hibernaciju.

Ukratko, ako termin ‘izborna smrt’ ima nekog smisla, onda ga ima zbog toga što 3. aprila ništa nije oživelo, kao što ništa nije ni umrlo – Teofil Pančić



Ako u državi nemate elemente demokratije, pluralizma, ravnopravnog pristupa medijima koji dobacuju do većine stanovništva, ako nemate situaciju da se vlast ili, bolje rečeno, politička klasa boji medija i kritičkih glasova šire javnosti generalno, onda nemate ni političku scenu – Teofil Pančić

Nemamo pravo na pesimizam

NEDIM SEJGINOVIĆ: Pavle, ti si posle depresivnog uvoda zadužen da, kao predsednik jedne opozicione političke stranke, uneseš malo dinamike i daš nam dozu nade. U prethodnom periodu mnogi su dijanostifikovali loše stanje u zemlji iz svih uglova, otkrivene su bezbrojne afere, a sve to na kraju nije dalo rezultata. Šta dalje?

PAVLE GRBOVIĆ: Pre svega, moram da kažem da sam uvek zamerao sebi to što sam suviše ciničan i pesimističan. A sada dolazim u situaciju da sam ja

predstavnik optimizma u ovom okruženju. Došli smo u problem ako ja treba da nas vadim svojim optimizmom (smeh). Mislim, međutim, da ima razloga za optimizam. Pogledajte recimo ovu salu. Više od polovine prisutnih su mladi ljudi. Važno je je da su tu, da ih ima i da neki potencijal postoji. Ja, recimo, na tribinu dolazim iz Merošine. Zvali su nas neki ljudi jer žele da naprave odbor PSG-a u ovom malom mestu. Da li će to nešto u ovoj državi da promeni? Verovatno ne. Ali, sa druge strane, kada posle ovih izbora u jednom malom mestu koje ima desetak hiljada stanovnika, koje nema ambulantu, autobuski prevoz za decu, gde je pristup kablovskoj televiziji incidentan – postoje ljude koji bi želeli da se bore

u takvom depresivnom okruženju, koje je daleko nepovoljnije nego okruženje u Nišu ili Beogradu, onda naprosto nemate pravo da širite pesimizam. Mislim da ni mi ovde nemamo pravo, pred ovim mladim ljudima, da pričamo toliko o smrti i pesimizmu. Zaista mislim da ima nade.

Da li je izborni rezultat bio dobar? Nije, budimo realni. Očekivao sam više, doduše ne mnogo više, ali sam očekivao da će rezultat biti pristojniji. Tu smo gde smo. Mogu da razumem da je kod građana došlo do zasićenja i nezadovoljstva. I mogu da razumem kada politički analitičari to projektuju na budućnost i govore da se takve stvari nikada neće promeniti.

Ali, meni nije jasno zašto se neko bavi politikom ukoliko nastupa sa platformom da će u budućnosti biti još gore. Ako dođem u takvo stanje očajanja, učiniću dobru stvar i za sebe i za društvo – i prekinuću ovim da se bavim. Nikola Nikodijević je izabran za predsednika skupštine Beograda, a Aleksandar Šapić će verovatno biti izabran za gradonačelnika. Međutim, ja sam na konstitutivnoj sednici beogradskog parlamenta video neku novu energiju i neke nove ljude. Video sam šansu. I ja zaista mislim da će to doneti nešto novo i nešto dobro. Smatram da je potrebno da svoju energiju i znanje uložimo u te ljude. Možda su oni neizvesna investicija, ali alternativa nam je da ulažemo u izvesnu smrt ovog društva.

Što se tiče opozicije, Srbija može da postane deo uređenih demokratskih zemalja. Dug je to i težak

put. Nažalost, nas u tu zajednicu treba da uvede vlast koja je, celokupna, kontra toga, i to jeste paradoks. Međutim, tu treba postaviti pitanje – šta radimo mi? Mi, kao političari, vi kao novinari i kao civilni sektor. Ono što zameram opoziciji, a donekle i sebi – to je da smo dozvolili da dođemo u situaciju da nas jedino pitaju kako ćemo se postaviti ako Aleksandar Vučić ili SNS urade jedno ili drugo. Dakle, mi nismo politički analitičari da se opredeljujemo i da komentarišemo šta je bolje, a šta nije. Naš je zadatak da usmeravamo u kom pravcu treba da se kreće ovo društvo, a ne da analiziramo i delujemo reaktivno.

Mislim da se tu stvari u poslednje vreme menjaju nabolje. Kada se postavilo pitanje sankcija Rusiji, što nije samo pitanje sankcija, već strateškog opredeljenja Srbije, videli ste da su neke opozicione organizacije prve istupile i rekli svoje mišljenje. Možda su male, možda nemaju presudan značaj, ali nešto se ipak desilo. Mi smo bili ti koji su inicirali da se ne desi nacionalna sramota, te da postanemo jedina zemlja u Evropi koja će uz fanfare da dočeka predstavnika države koja sprovodi agresiju na teritoriji druge države.

Pokušavamo da utičemo na kreiranje procesa i da usmeravamo u kom pravcu država treba da ide. Pokušavamo da se bavimo politikom, a ne analitikom. Možda još nismo došli do tog cilja i nismo dovoljno jaki – mislim, međutim, da ima razloga za optimizam. Doći će bolje i lepše političko vreme u Srbiji.

Na konstitutivnoj sednici beogradskog parlamenta video sam neku novu energiju i neke nove ljude. Video sam šansu. I zaista mislim da će to doneti nešto novo i nešto dobro. Smatram da je potrebno da svoju energiju i znanje uložimo u te ljude. Možda su oni neizvesna investicija, ali alternativa nam je da ulažemo u izvesnu smrt ovog društva – Pavle Grbović

Uticaj aplikacije na građanske proteste

NEDIM SEJGINOVIĆ: Ceo izborni proces je bio neregularan i nelegitiman, o tome je bilo bezbroj analiza i reči. Između ostalog, i ti si, Pavle, na izborni dan bio fizički napadnut. Čini mi se da su mnogi, nakon svega, očekivali da ih opozicija povede na neki protest, ako ne na dan izbora, onda u periodu neposredno posle njih. Deluje im da je to propuštena prilika. Da li to i tebi izgleda kao greška, ta pasivnost i neodlučnost?

PAVLE GRBOVIĆ: Razumem šta je bila emocija ljudi u tom trenutku i razumem šta je javnost očekivala. Ja sam one strane koja je trebalo da pozove na proteste. Nažalost, izborni proces jeste bio katastrofalan,

ali on je katastrofalan bio i mnogo pre izbornog dana. Dakle, mi smo svesno ušli u nešto što je neregularno, i znali smo da rezultat do kraja neće biti legitiman. Lično sam bio protiv toga da deo svog neuspeha “pokrivamo” pričom o krađi izbora i demonstracijama, jer ne mislim da bi to išta dobro donelo. Opet bismo probudili neku vrstu lažne nade kod građana i epilog tih protesta bio bi isti kao ranijih godina. Opet bi se energija u većoj meri izduvala.

Drugačija je situacija bila povodom lokalnih izbora u Beogradu. Međutim, mi to veče nismo imali izborne rezultate i nismo mogli da pozovemo ljude na proteste. Čisto da demistifikujem celu tu situaciju. Ništa se strašno nije desilo, imali smo problem sa aplikacijom. I znate, nisam hteo da se dovodim u situaciju da tvrdim da nešto “jeste” ili “nije”, ako nisam siguran u to.



Lično sam bio protiv toga da deo svog neuspeha ‘pokrivamo’ pričom o krađi izbora i demonstracijama, jer ne mislim da bi to išta dobro donelo. Opet bismo probudili neku vrstu lažne nade kod građana i epilog tih protesta bio bi isti kao ranijih godina. Opet bi se energija u većoj meri izduvala – **Pavle Grbović**

Vladavina države i politike

NEDIM SEJDINOVIĆ: Profesore Jovanoviću, voleo bih da čujem vaše mišljenje o temama koje smo dotakli, i to iz niško-levičarskog ugla. Pojavila se na sceni levo-zelena politička grupacija “Moramo”. Sećam se da ste i vi svojevremeno ulagali napore da se stvori takva vrsta alternative u političkoj ponudi. Koja je vaša dijagnoza stanja, ukratko?

ĐOKICA JOVANOVIĆ: Sada ste me zabrinuli kada ste rekli “ukratko”, jer ovde se ne može ništa reći ukratko. Naravno, pokušavao sam nešto da učinim i to je završilo na vrlo ružan način. Međutim, to je tema za neku drugu priliku. Pošto sam fah-idiot svoje struke, kada se radi o društvenim fenomenima, trudim se da postavim nekakva prethodna pitanja. A mislim da se ovde radi o važnosti razumevanja prethodnih pitanja. Jedan francuski filozof je u vreme Francuske revolucije rekao da je “važno stvarati demokratske ustanove, ali da je važnije vaspitati narod za demokratiju”. Džeferson je, opet, svojevremeno pisao da je “zadatak dobre vlade da uči i da vaspitava, a ne da se bavi demagogijom”. Srbija, kao i ovaj deo Evrope, nije imala susret sa renesansom. Podelite zemlje koje su imale iskustva u renesansi i one koje nisu, i biće vam malo jasnija politička, ideološka i društvena situacija u Evropi i uopšte. Dakle, renesansa nas nije dotakla uopšte.

Zatim, Srbija nije imala nikakvo demokratsko iskustvo. Nešto je pokušavao Svetozar Marković, ali je rano umro. Ko zna šta bi bilo da je poživio duže! Autoritarni karakter ovog društva jeste ono što ne dozvoljava da dođe do političke i društvene modernizacije. Na to treba dodati da je raspad klasičnih demokratskih ideja prisutan danas gotovo svuda u svetu. Ne dešava se samo u Srbiji odbijanje da se učestvuje u javnom životu. Ta apstinencija od javnosti se događa svuda. I ma koliko mi tvrdili da je javnost to što je najvažnije, ono što bi trebalo da bude subjekt javnosti nije zainteresovan za javnost. Sami ste pomenuli godišnje odmori, i tako dalje. Tamo gde je javnost broj jedan, odmori su broj dva. A ovde je situacija obrnuta.

U svemu tome vidim duboke uzroke današnjeg stanja u društvu i politici. Vidim je i u još nečem. Kritiku upućujem opoziciji, a ne vlasti – jer od vlasti ništa i ne očekujem. Duboko sam razočaran opozicijom još od 1997. godine, kada je preuzela vlast u mnogim gradovima Srbije. Pokazala je svoje ružno lice i, što je gore, ružnu prirodu.

Učestvovao sam, govorio pred hiljadama ljudi svojevremeno, na protestima protiv Miloševića, koji su prethodili smeni lokalnih vlasti. Međutim, ošarmarilo nas je to ubrzo, nakon dva-tri meseca. Ošarmario nas je grabež za lukrativnim stvarima, za pozicijama, za foteljama...

Kako izaći iz tog dubokog razočarenja? Ono postoji i otuda ide ona floskula da su na političkoj sceni “svi isti”. O tome nas uči Darendorf u knjizi “Klase i klasni konflikti u industrijskom društvu”, koja je objavljena 1959. godine, i nikada kod nas nije prevedena. On kaže da se u postindustrijskom, danas se to kaže postmodernom dobu, politički podsystem potpuno emancipovao od društva. On tu misli na političke partije i političke institucije koje više ne predstavljaju svoju bazu. Politički podsystem se pretvorio u posebnu klasu i emancipovan je od društva – društvu ne nudi rešenja bitnih društvenih problema. I kod njega ćete naći, po mom mišljenju, tačnu konstataciju da ovo nije period “vladavine bogataša”, već “vladavine države i politike”. Jer, dalje on pita: “Ko je danas bogat?” Pa, onaj kome vladajuća partija i država dozvole da bude bogat. To unekoliko menja našu predstavu o vladavini međunarodnog kapitala. U jednoj drugoj knjizi, isti autor i partije na vlasti i partije u opoziciji naziva jednim imenom – vladavinskim udruženjima. Svima je cilj samo jedno – borba za vlast.

Šta bih sada ja kao građanin sa dna društvene lestvice mogao da kažem nekom političkom akteru? Da se mane ideologije – jer ja i dalje mislim da je ideologija iskrivljena svest. Da se okrene onome što je najneposredniji život. Ne vidim da je ni u ovom ni u prethodnim izbornim ciklusima važna tema bila, recimo, zakon o radu. Ne vidim da je duboko socijalno raslojavanje bilo bitna tema. Ne vidim da je tema progresivno oporezivanje novobogataša. Ne vidim da je tema obrazovanje. Ne vidim da političke partije ta pitanja otvaraju.

I ne samo otvaraju. Posle svih razočarenja, očekujem da politički akter, naročito iz opozicije – ne samo da obećava nego i nudi garancije da će ispuniti obećanja. Ljude dubinski ne dodiruju i ne pokreću političke demagogije. Naročito u ovom, južnom delu Srbije, koji je potpuno pušten niz vodu. Mi koji živimo ovde to vrlo dobro osećamo. Mi ne postojimo na mapi političkog interesa, osim kada su izbori. Ovo je nekada bio izrazito razvijen privredni i univerzitetski kraj. Toga više nema ovde. Sve je razoreno.

Autoritarni karakter ovog društva jeste ono što ne dozvoljava da dođe do političke i društvene modernizacije – **Đokica Jovanović**



Šta bih sada ja kao građanin sa dna društvene lestvice mogao da kažem nekom političkom akteru? Da se mane ideologije, jer ja i dalje mislim da je ideologija iskrivljena svest. Da se okrene onome što je najneposredniji život – **Đokica Jovanović**

Opozicija o važnim pitanjima ima skoro identičan stav kao vlast

NEDIM SEJDINOVIĆ: Mnogi kažu da floskula “svi su isti” zapravo odgovara naprednjačkoj vlasti, koja ljudima generalno želi da zgadi politiku, što više je udalji od nje. Režimska propaganda čak će tu floskuli da koristi i kada su političari iz Srpske napredne stranke u pitanju. Naravno, osim kada je u pitanju jedan čovek, koji se izdigao u visine, iznad te “istosti”. Neke političke stranke su se bavile temama koje spominjete, ali nisu uspevali da uz ovakvu društvenu i medijsku scenu dopru do birača. Dajem šlagvort našoj kolegini Zorici Miladinović. Zorice, možete li da nam date svoje viđenje ovih tema, posebno iz medijskog ugla?

ZORICA MILADINOVIĆ: Ne volim da budem neprikladna na javnom mestu. I volela bih da budem optimista, ali nema u meni nimalo optimizma. Nisam ga imala ni pre, a nemam ga ni posle ovih izbora. Čini mi se da ćemo poprilično dugo imati na leđima ovu bahatu, autoritarnu, nedemokratsku, korumpiranu vlast koja je urušila institucije sistema. Biće jako teško oporaviti se od nje.

Razlozi za nepromenljivost ove vlasti su brojni. Ali evo još jedne prilike da ih iskažemo. Pomenuli ste medije. Postoji apsolutna kontrola nacionalnih, najgledanijih i najtiražnijih medija. Postoji agresivna i bezmalo celodnevna propaganda u korist vlasti. Postoji populistička politika koja je jako štetna, ali prilično privlačna i politički profitabilna. Postoji zaduživanje ove vlasti za koje ne znamo koliko je, jer je potpuno netransparentno, a sve u cilju realizovanja populističke politike.

Evo, danas smo čuli predsednika koji obećava da će povećati penzije 18 odsto i povećati minimalnu

zaradu 12-13 odsto, i kako mi usred ove ekonomske krize pare imamo. Razlog dugovečnosti ove vlasti jeste i taj famozni javni sektor, koji je potpuno partizovan, stavljen pod kontrolu. I to apsolutnu kontrolu. Jer i kafe-kuvarica i direktor mogu da dobiju posao i da ga sačuvaju samo ukoliko su verni Srpskoj narednoj stranci i predsedniku.

Razlog je i to što ljudi koji drugačije misle, ili koji ozbiljnije kritikuje vlast, trpe i nasilje i različite pritiske. Evo, danas smo imali novu besmislenu situaciju: jednom satiričaru je zabranjeno da nastupi u jednom gradu. Ponekad se stvarno osećate kao Alisa u zemlji čuda.

Jedan od bitnih razloga što je ova vlast toliko utemeljena i što ju je jako teško pomeriti, jeste slaba, razjedinjena, posvađana i često bezidejna opozicija, koja o mnogim važnim pitanjima ima skoro pa potpuno identičan stav kao vlast. Ja prosto ne znam šta bismo dobili kada bi neko od ovih opozicionara došao na vlasti umesto ovih koji su sada na pozicijama. Sve je poprilično pesimistično. Što bi se danas pitalo: i šta ćemo mi sad?

Nisam sigurna da ćemo na nekim sledećim izborima, u skorijoj budućnosti, uspeti nešto da promenimo. Imam zapravo utisak da će stvari promeniti samo ako se ova vlast sama od sebe uruši, odnosno uguši u svojim anomalijama i nepodopštinama. Tome će svakako doprineti eventualni odlazak predsednika sa čela SNS-a, jer je to stranka koja počiva na kultu ličnosti i apsolutizmu vođe. Odlasku vlasti svakako može doprineti i kriza koju uveliko živimo, a koliko smo čuli, ona će na zimu biti i ozbiljnija. Pa, kada ljudi budu sedeli u svojim poluhladnim ili hladnim stanovima, onda će možda početi malo ozbiljnije da razmišljaju o svom životu.

Volela bih da se opozicija dozove pameti i uozbilji, i volela bih da neka nova opoziciona lica donesu neku promenu i nadu, ali nisam sigurna da će se to u skorije vreme desiti. Međutim, i nada je za ljude.

Volela bih da se opozicija dozove pameti i uozbilji, i volela bih da neka nova opoziciona lica donesu neku promenu i nadu, ali nisam sigurna da će se to u skorije vreme desiti – Zorica Miladinović

Imam utisak da će stvari moći da se promene samo ako se ova vlast sama od sebe uruši, odnosno uguši u svojim anomalijama i nepodopštinama. Tome će svakako doprineti eventualni odlazak predsednika sa čela SNS-a – Zorica Miladinović



Srbija je izdržavano lice

NEDIM SEJDINOVIĆ: I kada se pojave nova politička lica, čini se da se nekako brzo istroše i odjednom postanu jako stara. Teofile, da li bi bio spreman da pokušaš da odgovoriš na pitanje šta očekuješ apro-pu ukrajinske krize? Da li ćemo uvesti sankcije Rusiji ili nećemo? Čini se da u poslednjih deset godina Vučić zapravo nikada nije doneo neku važnu političku odluku, sve je nekako “može da bidne, al’ ne mora da znači”...

TEOFIL PANČIĆ: Da, možda nije loše da se, za početak, malo vratimo deset godina unazad. Bila su očekivanja sa raznih strana od te tobože nove vlasti, koja je zapravo bila stara vlast – vlast iz devedesetih. Pa je tzv. narod očekivao da će “sve lopuže biti pohapšene”. A šta je Vučić radio godinama? Pa, on je obećavao da će “pohapsiti sve lopuže”, jer je to nešto što narod voli da čuje. To je nešto što tzv. običnom čoveku prija. Onda im je Vučić “bacio kosku” u vidu hapšenja Miroslava Miškovića, kojem ćemo sada svi solidarno da platimo ko zna koliko miliona... Dakle, tim hapšenjem je odjednom postao “narodna majka”.

Sa druge strane, međunarodni establišment nije bio baš zadovoljan kooperativnošću prethodne vlasti, u pogledu pre svega razrešavanja kosovskog čvora. I onda je odjednom nastala ta fama da će Nikolić, Vučić i ekipa, baš zato što imaju nacionalistički imidž – da će se oni odvažiti da povuku one poteze na Kosovu koje prethodna vlast nije smela da učini.

Da li se išta od toga desilo? Da li je deset godina kasnije razrešenje tzv. kosovske krize i za jedan pedalj bliže? U ponekim aspektima, mislim da je i dalje od rešenja nego što je bilo 2012. godine. Nije se desilo ništa. On je potrošio ovih deset godina ni na šta. I to ne zato što je nesposoban pa nije umeo, nego zato što mu nikada nije ni bio cilj da nešto uradi. Njega zanima jedino da bude na vlasti i da održava takav sistem u kojem će njemu i njegovima biti najbolje. Ne volim što ovo govorim na ovaj populistički način, ali se realno bojim da su stvari toliko banalne.

Isto je sa ovim danas. Dakle, slušamo mesecima: “Uvešće sankcije Rusiji”, “Neće uvesti sankcije Rusiji”... Jedino što on hoće da uradi je da ne uradi ništa. On zna da ne može rezolutno da odbije uvođenje sankcija, jer bi na taj način potkopao poziciju

vlasti. Ne Srbije. Njega baš i nije briga za poziciju Srbije. Ljudi, Srbija je izdržavano lice. Izadete na ulicu i pogledate autobuse koji se voze i videćete da je veliki broj njih dobijeno kao neki poklon ili polupoklon. Dakle, Srbija ne zarađuje dovoljno za vlastiti život. Ne može sama da plaća svoje račune, nego jedan dobar deo prihoda dobija sa strane, pre svega od Evropske unije i Amerike, a najmanje od tzv. prijatelja i braće, Rusije i Kine. Dakle, Vučić ne može tek tako da kaže “neću”.

Ali, ne može reći ni “hoću”. Jer, to mu izmiče tepih sa druge strane. Prvo, ja mislim da je on i dalje ideološki radikal. I on i njegova ekipa. Neka baza njihovih uverenja ipak postoji, a ona se zasniva na nacionalističkom slepilu i podršci jednoj imperijalističkoj tiraniji. Ruskom imperijalizmu, koji nije od juče.

Zbog toga, iako bih voleo da me sutra demantuje, ja ne vidim način da Vučićeva Srbija uradi jednu,

u osnovi, strašno jednostavnu stvar, a to je da se pridruži sankcijama Evropske unije, što je sasvim normalno za zemlju kandidata. Dakle, za zemlju koja pretenduje da sutradan bude članica te unije – to je jedna od notornih stvari. Postoji nešto što se zove “usklađivanje sa spoljnom politikom EU”. A nema danas nijednog važnijeg aspekta spoljne politike EU od aspekta suprotstavljanja agresiji Putinovog režima na Ukrajinu. To je danas tema broj jedan u Evropi i svetu. Onaj koji prema toj temi nema veoma jasan i nedvosmislen odnos, po mom mišljenju ne treba da ima odnos ni prema bilo čemu drugome. On je od tog trenutka za mene irelevantan. To vam je kao da tridesetih godina prošlog veka nemate stav o Hitleru i Musoliniju. Mislim da će Vučić nastaviti da odugovlači do poslednjeg mogućeg trenutka, a taj trenutak može da bude toliko nezamislivo daleko, da ga jednostavno nećemo ni dočekati.



Onaj koji prema agresiji Putinovog režima na Ukrajinu nema veoma jasan i nedvosmislen odnos, po mom mišljenju ne treba da ima odnos ni prema bilo čemu drugome. On je od tog trenutka za mene irelevantan. To vam je kao da tridesetih godina prošlog veka nemate stav o Hitleru i Musoliniju – Teofil Pančić

On je potrošio ovih deset godina ni na šta. I to ne zato što je nesposoban pa nije umeo, nego zato što mu nikada nije ni bio cilj da nešto uradi – Teofil Pančić

Politika očajanja

NEDIM SEJDINOVIĆ: Pavle, čuli smo nekoliko stvari o opoziciji. Da niste pokretali važne teme, da se vaši stavovi u mnogim elementima poklapaju sa stavovima vlasti... Šta bi ti odgovorio na ove kritike?

PAVLE GRBOVIĆ: Profesor Jovanović je rekao da bi neka nova opozicija trebalo da dà neku novu vrstu garancije biračima. Znae kako, mislim da je to ipak pitanje poverenja. Mi smo takav slučaj već imali na političkoj sceni 2018. godine. To je bilo moje prvo učešće na izborima. Dragan Đilas je imao bilbord sa sloganom "Svi obećavaju, ja garantujem!". Smatram da je to ipak pitanje bazičnog poverenja, i mislim da ne možemo tragati za nekim savršenim mehanizmom garancija.

Pomenuli ste i obrazovanje i zakon o radu. Tokom kampanje, govorio sam na devet mitinga. U svakom obraćanju govorio sam ili o obrazovanju ili o zakonu o radu, a veoma često o obe teme. Koliko sam puta dobio medijski poziv da dalje i podrobnije govorim o tome? Pa, nijedan. Dakle, naša javnost koja je primitivizovana do krajnjih granica, nije zainteresovana za te teme. Ako ja sutra kažem da su Dragan Đilas ili Vuk Jeremić izdajnici, lopovi, đubrad i barabe – sedam dana se neću skidati sa televizija. I to ne sa "onih" televizija, nego i ovih "naših" – slobodnih, nezavisnih, objektivnih...

E tu ste vi u pravu – mi nismo negovali našu javnost da važne teme interesuju ljude. Kao student na Pravnom fakultetu pokušavao da uradim nešto dobro za studente, sa nekim praksama. Imao sam podršku jednog profesora koji je tražio da dovučem još dvoje, troje kolega. Niko nije bio zainteresovan. Zato je plakat koji najbolje opisuje obrazovanje u Srbiji bio onaj Megatrendov – "Završi i pali!". Jer, kada pitate mlade ljude danas šta očekuju od našeg obrazovnog sistema, bukvalno je to – to. Da završe što pre i što jeftinije, i da "pale". Mi jednostavno nismo navikli društvo na važne teme.

Zorica je pričala o opoziciji. To sada već postaje jedan prilično grozan termin, jer kad kažete

"opozicija", to može značiti i sve i ništa. Rekla je da mnogi opozicionari nemaju drugačije poglede na to kakvu državu žele u odnosu na vlast. Evo, ja imam prilično drugačije poglede u odnosu na vlast. Na primer, kada je bila aktuelna priča o muralu Ratka Mlađića u Beogradu, ja sam bio sa druge strane kordona. I zbog svojih političkih stavova svakodnevno dobijam brojne uvrede i pretnje, u toj meri da je to kod mene krenulo da proizvodi neprirodne reakcije. U toj meri da čak više i nemam odnos prema tome. Kada vam neko napiše da će vas ubiti, logično je da nešto osetite. Ja sam došao u fazu da više ne osećam ništa.

Da li ti ljudi koji to rade mene sputavaju ka oslikavanju nekog drugačijeg društva? Apsolutno ne. Oni su za mene logična prepreka na tom putu. Takođe, smatram da je prepreka na tom putu i ova atmosfera i priča da "opozicija ništa ne valja" i da su "svi isti". To je ono što moramo da menjamo.

Preko pedeset odsto građana ne želi da vidi Srbiju u Evropskoj uniji. Kada ih pitate zašto – ne znaju tačno. Evo, ja sam juče pitao jednog političkog oponenta, šta će se desiti pozitivno za Srbiju kada bi neko rekao: "Udovoljićemo vašem zahtevu i od danas više ne idemo u EU"? Da li se Kosovo vraća u Srbiju? Da li ćemo bolje živeti? Da li ćemo imati slobodne medije? Ništa od toga. To je, dakle, politika očajanja. Kada vidimo da nešto ne možemo da dostignemo u nekom trenutku, mi se začaurimo i rešimo da uradimo ono što radi pop kad se naljuti na selo.

E, to smo mi sebi uradili pre deset godina, kada smo imali, je li, nedovoljno dobru vlast, isto kao što je danas EU nedovoljno dobra i inkluzivna. I umesto da se taj sistem menja iznutra, mi smo rešili da na taj sistem bacimo atomsku bombu i sebi umanjimo šansu da imamo demokratsko društvo. Čini mi se da svojim pesimizmom to radimo i danas. Da, 90 odsto stvari u Srbiji možda ne valja, ali sigurno bar ima 10 odsto koji nešto vrede. Pa hajde da pokušamo da pokrenemo tih 10 odsto. Možda nećemo uspeti. Ali ako ne probamo – zagarantovan nam je neuspeh.

Kada vam neko napiše da će vas ubiti, logično je da nešto osetite. Ja sam došao u fazu da više ne osećam ništa. Da li ti ljudi koji to rade mene sputavaju ka oslikavanju nekog drugačijeg društva? Apsolutno ne. Oni su za mene logična prepreka na tom putu. Takođe, smatram da je prepreka na tom putu i ova atmosfera i priča da 'opozicija ništa ne valja' i da su 'svi isti' – **Pavle Grbović**



Devedeset odsto stvari u Srbiji možda ne valja, ali sigurno bar ima deset odsto koje nešto vrede. Pa hajde da pokušamo da pokrenemo tih deset odsto. Možda nećemo uspeti. Ali ako ne probamo, zagarantovan nam je neuspeh – **Pavle Grbović**

Pred smrću jednog radnika, sva halabuka o Kosovu meni ne znači ništa

ĐOKICA JOVANOVIĆ: U jednoj stvari se slažem sa Pavlom. Nije uspeo ko nije probao. Prema tome, mora se probati. Šanse uvek postoje. Međutim, da se vratimo na ovo. Da, bio je taj bilbord sa “garancijom”, ali niko ozbiljan nije poverovao u poruku sa njega, jer političke partije nisu pokazale u svojoj praksi da se zaista zalažu za to što pričaju. Jer te stranke, kada su bile na vlasti, nisu to radile. Prema tome, drugačije se radi kada se društveni položaj ljudi postavi kao političko-partijski cilj. Ovde mi nismo videli takvu aktivnost. Zato prvo treba dobro upoznati situaciju.

Mislim da je ključni problem ove države i ove vlasti to što mi živimo u kompradorskoj državi, u sistemu kompradorskog kapitalizma, sa kompradorskom vlašću koja radi za interese stranih centara moći. To

je prevashodni interes i ove naše tzv. privrede, koji se zasniva na tzv. investicijama i podmićivanju raznoraznih gazda. Ovde nije reč o investicijama, nego je reč o žestokoj eksploataciji sopstvenog radnog naroda. I u tome se još jednom pokazuje bezdušnost nacionalizma, koji one koji žive od svog rada svodi na objekte eksploatacije.

Ni tu ne vidim neki ozbiljniji politički front koji će se okrenuti protiv toga. Ni sindikate ne možete da napravite. Onaj ko se sindikalno angažuje – taj rizikuje mnogo. Pa šta je sa onim Obradovićem iz “Krušika”? Tapšali smo ga po ramenu i gotovo? Šta je sa rudarima iz rudnika “Soko”? Pa, kao da nikad nisu bili živi. Nema političkih partija koja će se svakoga dana baviti takvim temama. Pa neka je to dosadno i neka je preparirano javno mnjenje – ja od političkog subjekta ne očekujem da bude mrtav, nego da bode u oči i u dušu. Šta se dešava sa radnicima u Krajujevcu? Gde je politička partija da uđe u to? Gde su partije na njivi? Gde je tu taj nacionalni sentiment? I društveni sentiment? Pred smrću jednog radnika, sva halabuka o Kosovu meni ne znači ništa. A to, nažalost, nije politička tema. To je moj odgovor.

Pa šta je sa onim Obradovićem iz ‘Krušika’? Tapšali smo ga po ramenima i gotovo? Šta je sa rudarima iz rudnika ‘Soko’? Pa, kao da nikad nisu bili živi. Nema političkih partija koje će se svakoga dana baviti takvim temama. Pa neka je to dosadno i neka je preparirano javno mnjenje, ja od političkog subjekta ne očekujem da bude mrtav nego da bode u oči i u dušu
– Đokica Jovanović



Ovde nije reč o investicijama, nego o žestokoj eksploataciji sopstvenog radnog naroda. I u tome se još jednom pokazuje bezdušnost nacionalizma, koji one koji žive od svog rada svodi na objekte eksploatacije – **Đokica Jovanović**

Kad opozicija začuti

NEDIM SEJDINOVIĆ: Zorice, voleo bih da se usredredimo na Niš. Neki kažu: Niš je počeo da se budi, Vučiću se nazire kraj. I zaista je bilo dobrih signala iz ovog grada, i kada je reč o rezultatima referenduma, rezultatima izbora u gradskim sredinama, brojnosti građana na nedavnim protestima... Šta se sada, posle izbora, dešava i ima li nade za Niš?

ZORICA MILADINOVIĆ: Još 1996. Niš je zalicio na grad koji može da bude nosilac suštinskih promena. SNS i Vučić danas u Nišu imaju gori rezultat nego u mnogim drugim gradovima. Dakle, stvari tako stoje. Posle izbora se nije dogodilo ništa. Politika je ovde postala nešto što se ne spominje. Političke stranke nemaju aktivnosti. Svi su utihnuli. Neki navodno čekaju da se formira republička skupština, da odu na

poslanička mesta, pa će onda tamo da govore o Nišu. Dakle, ni na koji način nije kapitalizovan taj rezultat i atmosfera nade – koja je postojala.

To se prosto ugasilo. Opet smo ušli u depresiju i apstinenciju. Evo, juče smo saznali za odluku komisije na medijskom konkursu Grada Niša. Opet su provladini mediji u vlasništvu triju porodica (Gašića, Milovanovića i Radomirovića) dobili 85 odsto opredeljenih sredstava. Niko iz opozicije nije reagovao osim što su juče Dveri poslale kratko saopštenje. A kada sam radila tekst u "Danasu" o tome da li je opozicija predstavljena u niškim medijima – svi do jednog opozicionara su rekli da su lokalni mediji za njih totalno zatvoreni. Oni su išli na bilborde, društvene mreže, na pijace, ali nijedan lokalni medij za njih nije bio otvoren. I sada se konkurs tako završio, a opozicija čuti.

Dodatak je deo projekta "Unapređenje demokratije u Srbiji", koji nedeljnik "Vreme" realizuje uz podršku američke Nacionalne zadužbine za demokratiju (NED). Projekat "Podsticanje javne debate o demokratiji uoči izbora" finansira NED. Ovaj dodatak, celokupan sadržaj i izneti stavovi su isključiva odgovornost govornika na tribini i nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražavaju stavove i mišljenja NED-a.



VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec